

Yükseköğretim Ders Kitaplarında Nitelik: Eğitim Bilimleri Alanındaki Kitaplara İlişkin Bir İnceleme¹

The Quality Of Textbooks in Higher Education: An Investigation on the Books in the Field of Educational Sciences

Enes GÖK

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rize

Cemalettin İPEK

Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kırşehir.

Ali Faruk YAYLACI

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rize

Adem BELDAĞ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Rize

Makalenin Geliş Tarihi :20.03.2015

Yayına Kabul Tarihi: 30.04.2015

Özet

Bu araştırmada, eğitim fakültelerinde ders kitabı olarak okutulmak üzere 2009-2014 yılları arasında, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Eğitim Bilimine Giriş, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi ve Sınıf Yönetimi adı altında basımı yapılan kitaplar, yayınevleri, yazar profili ve akademik unvanı, yazar özgeçmişi, iletişim bilgisi ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) içerikleri açısından incelenmiş ve akademisyenlerin kitaplara ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Bu bağlamda 111 kitap incelenmiş, ayrıca araştırma grubunu oluşturan sekiz farklı üniversiteden 13 akademisyenin görüşleri alınmıştır. Veriler doküman incelemesi ve görüşmeler aracılığı ile toplanmış, doküman analizi ve betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda; incelenen kitaplarda akademik ve estetik açıdan birçok eksiklik olduğu bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Ders Kitabı, Eğitim Bilimleri, Akademik Yayıncılık, Yükseköğretim*

Abstract

The textbooks entitled Teaching Principals and Methods, Introduction to Educational Sciences, Turkish Educational System and School Management, Classroom Management, published between 2009-2014 to be used in the faculties of education were examined in terms of publishers, authors' profile, academic title, bibliography, contact information, and standardized contents by YOK; the views of academics were evaluated. 111 books were considered and the perceptions of 13 academics from 8 different universities were received. The data collected through book reviews and interviews were analyzed through document and descriptive analyses. Findings indicate the books examined in this study lack academic and esthetic quality in many ways.

Keywords: *Textbook, Educational Sciences, Academic Publishing, Higher Education*

1. Bu makale yazarların 9. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresinde sundukları Eğitim Bilimleri Ders Kitaplarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi başlıklı sözlü bildirisinin geliştirilmiş halidir (Siirt Üniversitesi, 8-10 Mayıs 2014, Siirt-Türkiye).

1. Giriş

Yazılı metinler ya da ders kitapları çok uzun zamandan bu yana eğitim sürecinde başarıyı sağlama konusunda temel bir araç olarak kullanılmaktadır (Seguin, 1989). Okullara yönelik yazılı metinler okul kitapları ve ders kitapları biçiminde ikiye ayrılabilir. Okul kitapları öğrencilerin eğitsel olarak yararlanması için hazırlanan kitapları ifade etmektedir. Ders kitapları ise sistemli bir programa dayalı olarak öğretimsel bir dizgeye aittirler. Modern dönemde, 1750'lerde okul kitapları ortaya çıkarken, okullar için ders kitapları ise 1830'larda kullanılmaya başlanmıştır (Heyneman, 2006). Okullar için ders kitabı hazırlanması, üretilmesi ve dağıtılması süreci karmaşık ve uzun vadeli bir süreçtir ve önemli düzeyde maddi yatırımı, yetkin insanların çalışmasını, iyi bir planlanmayı ve organizasyonu gerektiren bir girişimdir (Seguin, 1989). Ders kitaplarının gerek içerik, gerek biçim, gerekse maddi açıdan belirli ölçütlere uygun olması büyük önem taşımaktadır. Ders kitapları sembolik ya da pedagojik nedenlerle eğitim alanındaki politika tartışmalarının merkezinde yer almaya devam etmektedir (Heyneman, 2006). Alanyazında giderek artan yoğunlukta, ders için hazırlanan kaynakların öğrenci merkezli, etkileşimli ve öz-yönetimli pedagojik nitelikte olması gerektiğine ilişkin bir vurgu vardır. Aynı zamanda basılı materyallerin yerini online-dijital ders kitaplarının almaya başladığına ilişkin görüşler ağırlık kazanmaktadır. Ders kitapları ve materyallerin ücretlerini karşılayamadığı için kolej eğitimlerini tamamlayamayan ya da bu masrafları gözeterek kayıt yapacakları okulları değerlendiren öğrencilerin varlığına ilişkin bulgular vardır. Bu nedenle pahalı olduğu düşünülen basılı kitapların yerine online-dijital olarak ulaşılabilir açık kitaplar ve eğitsel materyaller giderek artan düzeyde daha ucuz ve kullanışlı alternatif olarak görülmektedir (Okamoto, 2013; Petrides vd. 2011).

Yükseköğretimde Ders Kitapları

Ders kitaplarının üç temel rolü olduğu söylenebilir; bilgilendirme rolü, öğrenmeyi yapılandırma ve örgütlenme rolü, öğrenmeye rehberlik rolü (Seguin, 1989). Harwood'un (2005) vurguladığı üzere ders kitapları gereksinilen içeriği kapsadığı ölçüde hem öğrencilere hem de öğretim üyelerine katkı sağlayabilecektir. Ancak yükseköğretimde yazılı metinler ya da kitapların kullanımı, nitelikleri, rolleri ve işlevlerine ilişkin olarak çok fazla araştırma yapıldığı söylenemez. Wright (1995), sosyolojiye giriş kitaplarının 60'lı yıllarda, alanda önde gelen dergilerdeki yayımlarda daha çok atıf aldığını 80'li yıllarda atıf alma düzeyinin oldukça düştüğünü bulgulamıştır. Ders kitaplarının alana katkılarının azalmasının çok sayıda etkeni olmakla birlikte, bilimsel alanlarda yayın yapan dergilerin sayısındaki artış önemli bir etken olarak görülebilir.

Yükseköğretim düzeyinde İngilizce ders kitaplarına ilişkin araştırma bulgularına göre, öğrenci ve akademisyenler kitapların öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerini tam olarak karşılamada başarısız olduğunu düşünmektedirler (Amiryousefia ve Ketabib, 2011). Coşkun (2011) ise yönetim-organizasyon konulu ders kitaplarını kullandıkları dil ve yansıttığı ideoloji bakımından incelediği çalışmasında bu kitaplarda kullanılan dilin liberal-kapitalist ideolojinin ve söylemin etkisi altında olduğunu ve yönetim-organizasyon alanındaki alternatif görüşleri ihmal ettiklerini saptamıştır. Yine bu çalışmanın bulgularına göre kitapların biçimlerinde önemli eksiklikler vardır ve bu alanda acilen bazı akademik norm ve gayri resmi düzenlemelerin geliştirilmesi gerekmektedir. Çoklu zekâ kuramı doğrultusunda ders kitaplarının farklı zekâ türlerine hitap edebilen alıştı-

malar, bölümler vb. içermesinin önemini vurgulayan Amiryousefia ve Zareib (2011), İran'ın önde gelen üniversitelerinde okuyan öğrencilere yönelik akademik İngilizce ders kitaplarına ilişkin araştırmalarında, öğrencilerin genel olarak kitaplardan memnun olmadıklarını ve farklı zekâ türlerine yönelik özellikleri taşımadığını bulgulamışlardır. Falduto (2008) ise nicel ve nitel araştırma metotları kullanarak yaptığı çalışmada, altı tane "cebir" ders kitabını, kullanılan görseller açısından incelemiştir. Araştırma sonuçları, kitaplar arasında farklılıklar gözlemlendiğini, aynı kitabın farklı bölümleri arasında bile sunum açısından farklılıkların oluştuğunu; birkaç fikre odaklanarak yapacakları kitap seçiminin çok sağlıklı olmayacağını ve gerek öğrencilerin ihtiyaçlarına gerekse de öğretim üyelerinin amaçlarına hizmet etmeyeceğini ortaya koymuştur. Söz konusu eksikliklerin eğitim bilimleri alanındaki ders kitapları açısından da incelenmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, eğitim fakültelerinde kaynak kitap ya da ders kitabı olarak okutulmak üzere son beş yıl içerisinde Öğretim İlke ve Yöntemleri, Eğitim Bilimine Giriş, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi ve Sınıf Yönetimi adı altında basımı yapılan kitapların incelenmesi ve akademisyenlerin kitaplara ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesidir. Kitapların incelenmesi, aşağıdaki ölçütler doğrultusunda yapılmıştır: a) Kitapların yayınevleri, yayınevlerinde aynı ad-konulu kitap sayısı, b) Kitapların yazar-editör sayıları, yazar-editörlerin akademik unvanları, c) Kitaplarda yazar-editörlerin özgeçmişleri ve iletişim bilgilerinin bulunup bulunmadığı; varsa güncellik durumu, d) YÖK'ün belirlediği konu başlıkları ile kitapların konu başlıklarının örtüşme durumu

2. Yöntem

Araştırma, nitel bir çalışma olarak desenlenmiştir. Veri toplamak amacıyla doküman incelemesi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Doküman incelemesi çerçevesinde, son beş yıl içinde (2009-2014), eğitim fakültelerinde kaynak kitap olarak kullanılmak üzere basılan; Eğitim Bilimine Giriş, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi, Öğretim İlke ve Yöntemleri alanındaki 111 kitap inceleme kapsamına alınmıştır. Bu kitaplardan rastgele belirlenen 40'ı (her bir ders kitabı türünden 10'u) belirlenen ölçütler bağlamında ayrıntılı incelenmiştir. Doküman analizi kitapların yayınevleri, yazar profili, yazarların akademik unvanları, yazar iletişim bilgisi, yazar özgeçmişi ve kitapların YÖK içerikleriyle uyumu boyutlarında yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile, farklı bölgelerdeki 8 üniversitede (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Osmangazi Üniversitesi, Uşak Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Harran Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi) eğitim bilimleri alanında ders veren 13 akademisyenin görüşlerine başvurulmuştur. Görüşme formu ile akademisyenlerin; ders kitaplarından beklentiler, kitaplardaki eksiklikler, kitapların içerik ve biçimine ilişkin düşünceleri alınmıştır. Görüşme formu, alanyazına ve doküman analizinin sonuçlarına dayalı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Doküman analizi ve görüşme formu ile elde edilen veriler, alanyazın ışığında betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Görüşme formundan elde edilen verilerin analizinde, çalışmayı yürüten dört araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılan kodlamalarda, Miles ve Huberman'ın (1994) öngördüğü düzeyin (% 70) üzerinde, % 85 oranında görüş birliği sağlanmıştır.

3. Bulgular

Araştırmanın bulguları doküman analizi ve görüşme sonuçları biçiminde iki alt bölümden oluşmaktadır.

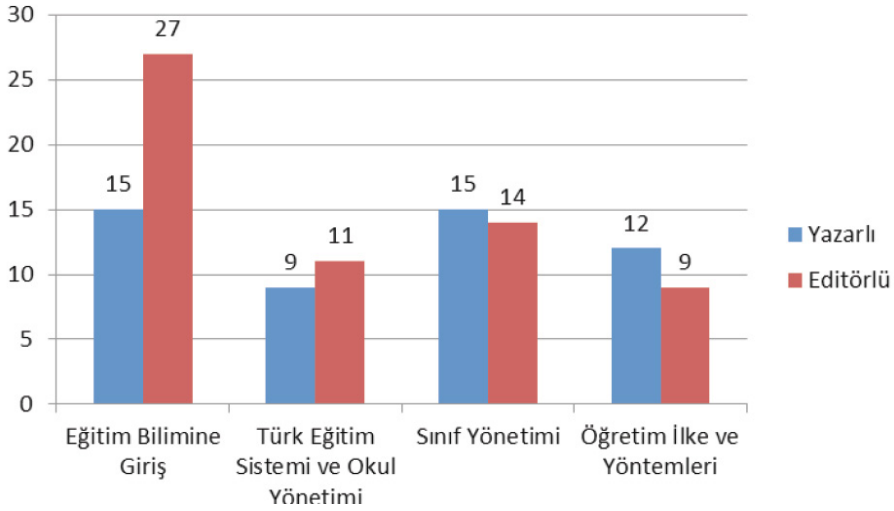
3.1.Doküman Analizinden Elde Edilen Bulgular

Yayınevleri

İncelenen kitapların basıldıkları yayınevleri açısından sayısal veriler incelendiğinde, 2009 ve sonrası baskısı bulunan ve dört başlık altında incelenen 111 kitabın toplam 24 farklı yayınevinde farklı sayılarda basımı bulunduğu görülmektedir. Ancak veriler incelendiğinde, bu kitapların çok büyük bir kısmının sadece üç yayınevi tarafından (Yayınevi A, Yayınevi B, Yayınevi C) basıldığı görülmektedir. Eğitim Bilimine Giriş başlığı altında basılan 41 kitabın büyük bir çoğunluğu (12 Kitap) Yayınevi A yayınlarından çıkarken, 7 tanesi Yayınevi B, 3 tanesi Yayınevi C ve geriye kalan 19 kitap da diğer basınevlerinden çıkmıştır. Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi alanında 2009 ve sonrası baskısı bulunan 20 kitaba bakıldığında, 6 kitap Yayınevi A tarafından, 4 kitap Yayınevi C tarafından, 9 kitap farklı yayın evleri tarafından ve ilginç bir şekilde sadece 1 kitap Yayınevi B tarafından basılmıştır. Sınıf Yönetimi adlı kitapların basımı sırası ile Yayınevi A (12 Kitap), Yayınevi B (8 Kitap), Yayınevi C (5 Kitap) ve diğer kitapevleri (4 Kitap) iken, Öğretim İlke ve Yöntemleri alanında basılan kitapların da dağılımı şu şekildedir: Yayınevi A (8 Kitap), Yayınevi B (4 Kitap), Yayınevi C (3 Kitap) ve Diğerleri (6 Kitap).

Yazar Profili

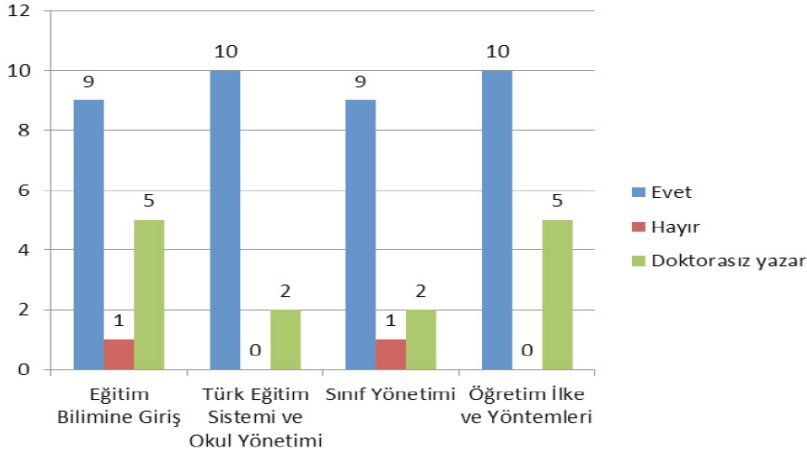
Eğitim bilimleri alanında basılan kitaplar, yazarlar açısından incelenmiş ve yazar-editör durumlarına göre sınıflandırılmıştır. Şekil 1'de görüldüğü üzere, Eğitim Bilimine Giriş alanında yayınlanan kitaplarda editörlü ve yazarlı kitaplar arasında büyük bir fark görülmektedir. Bu isimde basılan editörlü kitap sayısı (27) yazarlı kitap sayısının (15) neredeyse iki katıdır. Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi adıyla basılan kitaplarda ise hemen hemen bir dengeden bahsedilebilir. Basılan kitapların 9 tanesi yazarlı iken 11 tanesi editörlü kitap kategorisinde yer almaktadır. Sınıf Yönetimi adıyla basılan kitaplarda da yine benzer bir dengeden bahsetmek mümkün. 15 kitap yazarlı kitap kategorisinde yer alırken, 14 kitap editörler tarafından hazırlanmıştır. Öğretim ilke ve Yöntemleri alanında basılan kitaplar incelendiğinde ise yazarlı kitapların daha çok olduğu göze çarpmaktadır. Bu kapsamda 12 yazarlı kitap bulunmakta iken 9 adet editörlü kitap basılmıştır.

Şekil 1: Kitapların Yazar-Editör Durumları

Akademik Unvan

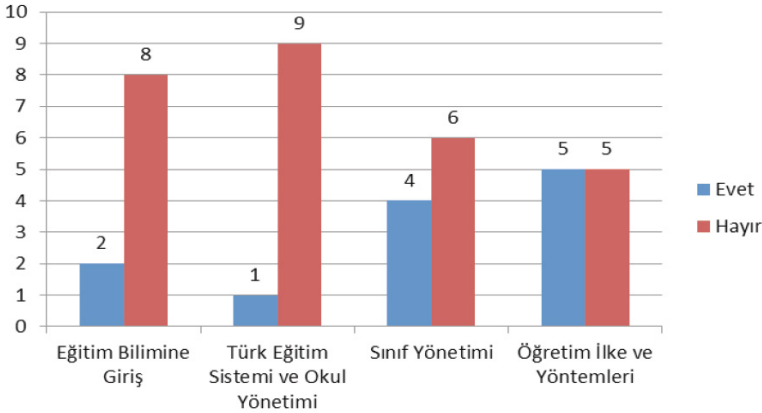
Araştırma bulgularından bir diğeri de kitap yazarlarının akademik unvanlarının kitaplarda yer alıp almadığı ile ilgilidir. Şekil 2’de görüldüğü üzere, yapılan incelemelerde kitapların büyük bölümünde yazarların akademik unvanları belirtilmiştir. Sadece Eğitim Bilimine Giriş ve Sınıf yönetimi alanından 1’er kitapta yazarlara ait herhangi bir unvan bilgisinin bulunmadığı görülmektedir. Ne var ki akademik unvan bilgisi bulunan kitaplar üzerinde yapılan incelemelerde de bazı sorunlar tespit edilmiştir. Kitap yazarlarının son akademik unvanları ile ilgili internet, kişisel web sayfaları, Yöksis ve üniversite profilleri üzerinden yapılan karşılaştırmalarda, kitapların yeni baskılarında bile yazarların birçoğunun değişen akademik unvanlarının güncellenmediği tespit edilmiştir. Akademik unvanlarla ilgili bir diğer husus da, gerek yazarlı gerek editörlü kitaplarda doktora unvanına sahip olmayan yazarların varlığıdır. Eğitim Bilimine Giriş ve Öğretim İlke ve Yöntemleri kitaplarında 5’er tane ve Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi ve Sınıf Yönetimi kitaplarında 2’şer tane yazarın akademik bir unvana (Doktora) sahip olmadıkları görülmüştür.

Şekil 2: Yazarların Akademik Unvanlarının Yer alıp Almadığı

Özgeçmiş

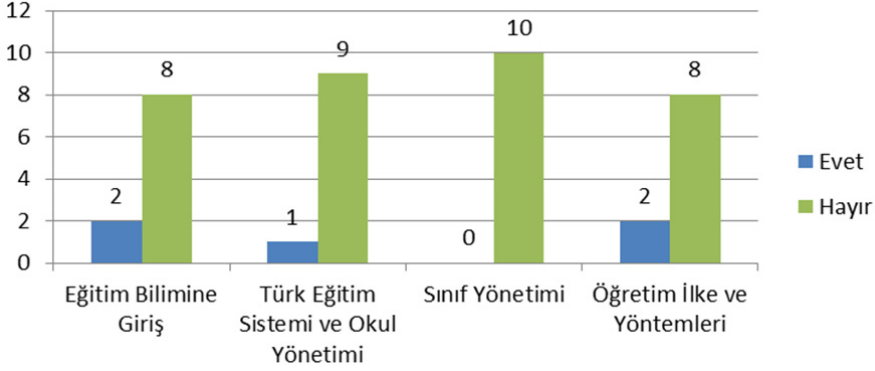
Çalışmada öne çıkan bir diğer veri, kitap yazarlarının ve editörlerin kısa özgeçmişlerine kitaplarda ne ölçüde yer verildiği ile ilgilidir. Şekil 3'te görüldüğü üzere, bu dört konu başlığında incelenen 40 kitabın büyük bir kısmı yazar özgeçmişlerinden yoksundur. Özellikle Eğitim Bilimine Giriş konusunda 10 kitaptan sadece 2'si ve Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi adlı kitaplardan 10'undan sadece 1'i yazar özgeçmişlerine yer vermiştir. Sınıf Yönetimi ve Öğretim İlke ve Yöntemleri kitaplarında ise bir dengeden söz edilebilir. Sınıf Yönetimi'nden 10 kitaptan 4'ü ve Öğretim İlke ve Yöntemlerinden 5'i bu tarz bir bilgilendirmeye yer vermiş ve yazar özgeçmişlerini kitapta sunmuşlardır.

Şekil 3: Yazarların Özgeçmiş Bilgileri

İletişim Bilgisi

Özgeçmişlere paralel olarak kitaplarda bulundurulması gerekli görülen bir diğer husus, yazarların e-posta ve telefon gibi iletişim bilgileridir. Şekil 4'te gösterildiği üzere kitaplarda yazar iletişim bilgileri yok denecek kadar azdır. Sınıf Yönetimi adında incelenen 10 kitaptan hiçbirinde yazar iletişim bilgilerine rastlanmazken, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi adında 10 kitaptan sadece 1'inde ve Eğitim Bilimine Giriş ve Öğretim İlke ve Yöntemleri kitaplarında sadece 2'şer kitapta iletişim bilgisine yer verilmiştir.

Şekil 4: Yazarların İletişim Bilgileri

YÖK İçerikleri

Bu bölümde kitaplar içerik açısından incelenmiş ve kitaplarda kullanılan konu başlıklarının YÖK tarafından bu dört kitap için yayınlanan/tavsiye edilen konu başlıkları ile uyuşup uyuşmadığına bakılmıştır. Tablo 1, YÖK konu başlıklarının incelenen kitaplarda ne kadar sıklıkla kullanıldığını tespit etme amacı ile oluşturulmuştur. Eğitim Bilimlerine Giriş dersi için YÖK tarafından tavsiye edilen 14 konu başlığı bulunmaktadır. Bulgulara göre, bu 14 konu başlığının tamamını içeren herhangi bir kitap bulunmamakla birlikte, konu başlıklarının birçoğu kitapların tamamına yakınında (10 kitaptan ortalama 8-9 kitap) yer alma imkânı bulmuşlardır. Konu başlıklarından *Öğretmen Yetiştirme Alanındaki Uygulamalar ve Gelişmeler* konusu sadece 2 kitapta yer alırken, *21.Yüzyılda Eğitim Biliminde Yönelimler* 4 kitapta, *Eğitimin Politik Temelleri* ve *Eğitim Biliminde Araştırma Yöntemleri* 5'er kitapta konu edilmişlerdir. YÖK tarafından Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi dersi için önerilen konu başlığı sayısı 7'dir. Bu konulardan 5 tanesi kitaplarda yüksek oranda (10 kitabın en az 6'sında) yer alırken, *Okula Toplumsal Katılım* 4 kitapta ve *Eğitimle İlgili Yasal Düzenlemeler* sadece 3 kitapta işlenmiştir. *Türk Eğitim Sisteminin Yapısı* konusu bütün kitaplarda konu edilmiştir. Öğretim İlke ve Yöntemleri dersi için YÖK tarafından listelenen konu başlıkları incelenen 10 kitapta yüksek oranlarda (her bir konu en az 7 kitapta) konu edilmiştir. Burada dikkat çeken noktalardan biri de *Öğretimde Planlı Çalışmanın Önemi ve Yararları-Öğretimin Planlanması*, *Öğrenme ve Öğretim Stratejileri ve Öğretim Yöntem ve Teknikleri*, *Bunların Uygulama ile İlişkisi* konularının bu başlıkta incelenen 10 kitapta da yer bulmasıdır. Sınıf Yönetimi dersi için listelenen 11 konu başlığının büyük çoğunluğu ortalama 7-8 kitapta yer bulurken, *Sınıf Yönetimi Modelleri* ve *Sınıf Organizasyonu* konuları sadece 4'er kitapta bölüm olarak yer almaktadırlar.

Tablo 1: YÖK konu başlıkları

Kitap	Konu Başlığı	Bulunduğu Kitap Sayısı
EĞİTİM BİLİMİNE GİRİŞ	Eğitimin Temel Kavramları	9
	Eğitimin Felsefi Temelleri	8
	Eğitimin Sosyal /Toplumsal Temelleri	8
	Eğitimin Hukuki Temelleri	8
	Eğitimin Psikolojik Temelleri	8
	Eğitimin Ekonomik Temelleri	9
	Eğitimin Politik Temelleri	5
	Eğitim Biliminin Tarihsel Gelişimi	9
	21.Yüzyılda Eğitim Biliminde Yönelimler	4
	Eğitim Biliminde Araştırma Yöntemleri	5
	Türk Milli Eğitim Sisteminin Yapısı ve Özellikleri	8
	Eğitim Sisteminde Öğretmenin Rolü	6
	Öğretmenlik Mesleğinin Özellikleri	6
Öğretmen Yetiştirme Alanındaki Uygulamalar ve Gelişmeler	2	
TÜRK EĞİTİM SİST. VE O.YÖN.	Türk Eğitim Sisteminin Amaçları ve Temel İlkeleri	8
	Eğitimle İlgili Yasal Düzenlemeler	3
	Türk Eğitim Sisteminin Yapısı	10
	Yönetim Kuramları ve Süreçleri	8
	Okul Örgütü ve Yönetimi	6
	Okul Yönetiminde Personel, Öğrenci, Öğretim ve İşletmecilikle İlgili İşler	10
	Okula Toplumsal Katılım	4
ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ	Öğretimle ilgili temel kavramlar	9
	Öğrenme ve öğretim ilkeleri	8
	Öğretimde planlı çalışmanın önemi ve yararları, Öğretimin planlanması	10
	Öğrenme ve öğretim stratejileri	10
	Öğretim yöntem ve teknikleri bunların uygulama ile ilişkisi	10
	Öğretim araç ve gereçleri	7
	Öğretim hizmetinin niteliğini artırmada öğretmenin görev ve sorumlulukları/ Öğretmen yeterlikleri	7
SINIF YÖNETİMİ	Sınıf yönetimi ile ilgili temel kavramlar/ sınıf yönetiminin tanımı	8
	Sınıf içi iletişim ve etkileşim	8
	Sınıf yönetimi kavramının sınıfta disiplini sağlamadan farklı yanları ve özellikleri,	7
	Sınıf ortamını etkileyen sınıf içi ve sınıf dışı etkenler	7
	Sınıf yönetimi modelleri	4
	Sınıfta kurallar geliştirme ve uygulama	7
	Sınıfta fiziksel olarak düzenleme	8
	Sınıfta istenmeyen davranışların yönetimi	8
	Sınıfta zamanın yönetimi	8
	Sınıf organizasyonu	4
Öğrenmeye uygun olumlu bir sınıf ortamı oluşturma	8	

3.2.Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde, yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanan katılımcı görüşleri, a) mevcut kitaplarda görülen eksiklikler ve b) kitaplara ilişkin beklentiler olmak üzere iki ana temada incelenmiştir.

Kitaplarda görülen eksiklikler

Araştırmaya katılanların mevcut kitaplarda gördükleri eksikliklere ilişkin görüşleri 9 alt temada toplanmıştır: Kitapların/bölümlerin özgün olmaması, dil ve anlatım konusunda görülen problemler, yazarlardan kaynaklanan sorunlar, kuramsal ve bilimsel yetersizlik, estetik ile ilgili sorunlar, kitap düzenlemesiyle ilgili sorunlar, güncellik ile ilgili sorunlar, kitapların yazılış amacı ile ilgili sorunlar, editörlerden kaynaklanan sorunlar. Katılımcıların, kitapların/bölümlerin özgünlüklerine ilişkin görmüş oldukları eksiklikler şu şekilde sıralanabilir: Sadece batı kaynaklı alıntıların derlemesi şeklinde basılan kitap veya bölümler, konuyla ilgili Türkiye'deki uygulamalara, çalışmalara, örneklerle ve mevzuata yer verilmemesi. Dil ve anlatıma ilişkin katılımcıların kitaplarda gördükleri eksiklikler olarak, anlaşılabilirliğin ve öğrenci seviyesine uygunluğun gözetilmemesi, konuların bilimsel bir dille yazılmaması, akıcılığın olmaması, bölümler arası dil bütünlüğünün olmaması, tercüme hataları, mot-a-mot çevirilerin anlaşılabilirliği zorlaştırması, yazım ve imla hataları sayılabilir. Yazarlardan kaynaklanan problemler, katılımcılar tarafından şu şekilde ifade edilmektedir: Yazarların yazdıkları bölüm/kitap konularında uzman olmaması, konu alanı dışından olmaları, yazarların doktora eğitimini tamamlamamış olmaları, özellikle editörlü kitaplarda çok fazla sayıda yazarın bulunması, konuya uygun yazarın değil, yazara uygun konu dağıtımlarının yapılması, bölümlerin dağıtımında bilimsel kaygılar değil sosyal sermayeye dayalı tercihlerin rol oynaması. Kitaplarda bölümler arası, bölümlerde konular arası tutarsızlığın bulunması, kavram karmaşası bulunması, kitaplarda/bölümlerde konu edinilen alana ilişkin temel kuramsal bilgilerin bulunmaması, bilimsel kapsamdan çok YÖK kapsamının esas alınması, teorik-pratik bütünlüğünün sağlanamamış olması ve pratik bilginin eksikliği, kuramsal olarak kitapların neredeyse bütünüyle batılı paradigmaya dayanması, metinlerin bilgi vermekten çok malumat vermeye dönük olması, katılımcılar tarafından kuramsal ve bilimsel yetersizlik konusunda görülen eksikliklerdir. Katılımcıların görüşlerine göre, estetik ile ilgili ifade edilen eksiklikler şunlardır: Görsel materyale yeterince yer verilmemesi, kalitesiz kâğıt ve baskı, kitapların boyutları, sayfa düzeni ve kitapların albenisinin olmaması ve iç ve dış tasarımındaki problemler. Kitap düzeniyle ilgili sorunlar, kitaplarda isim ya da konu dizininin olmaması, yazarların özgeçmişlerinin ve iletişim bilgilerinin bulunmaması, yetersiz olması ya da güncel olmaması, bölüm başlarında veya sonunda özet, bölüm başında giriş soruları sonunda ise okuyucuları düşünmeye, analize ve senteze yöneltecek değerlendirme sorularının bulunmaması veya sadece KPSS'ye hazırlık kaygısıyla hazırlanmış test sorularına yer verilmesi, kitaplarda bölüm/alan ile ilgili ileri okumalar kısmının olmaması olarak sıralanmıştır. Güncellik ile ilgili kitaplara katılımcılar tarafından getirilen en büyük eleştirilerin başında, kitapların içeriğinin ve kullanılan literatürün güncel, akademik ve bilimsel gelişmeleri kapsamaması, yeni baskısı yapılan kitaplarda içerik, kullanılan literatür, kaynakça bakımından yeniliklerin olmaması ve baskı sayısının artmasının sadece ekonomik amaçlara hizmet etmesi gelmektedir. Kitapların akademik ve bilimsel ölçütler gözetilerek hazırlanmasından çok ekonomik

kaygılarla ve yazarların akademik yayın sayısını arttırmak kaygılarıyla hazırlanması, kitapların yazılış amacı ile ilgili başlıca sorun olarak dile getirilmiştir. Editörlük olarak basılan kitaplarda, editörlerden kaynaklanan sorunlar şu şekillerde ifade edilmiştir: Kitap yazarlarının seçiminde liyakatten çok editörlerin kendi sosyal sermayesini göz önünde bulundurması, makale formatında ve farklı yazarlar tarafından yazılan bölümlerin tek bir elden çıkmış gibi akıcı bir kitap haline getirilememesi, editörlük konusundaki tecrübesizlik sonucunda kitap editörlüğünün sadece bölümleri dağıtma ve bir kitapta birleştirme olarak algılanması.

Kitaplara ilişkin beklentiler

Katılımcıların kitaplardan beklentileri 8 alt temada toplanmıştır: Bilimsel ve kuramsal yetkinlik, estetik-kalite-çekicilik, anlaşılır dil, güncellik, uygun fiyat, araştırmaya-sorgulamaya-eleştirel düşünmeye yöneltici olması, özgünlük, uygulamaya dönüklük. Katılımcılara göre, kitaplar alana hâkim akademisyenlerce ve akademik kaygılarla yazılmalıdır. Ayrıca kitapların kuramsal ve bilimsel açıdan tutarlı, bütüncül, farklı bakış açılarına yer veren, kavram bütünlüğüne sahip, okuyucuya sadece kuramsal malumat vermek yerine düşünmeye, senteze ve analize yönelten niteliklere sahip olması, kullanılan başlıkların konuyu yansıtmaması, bölümler arasında kopukluk, çelişki, gereksiz tekrarların olmaması beklenmektedir. Katılımcılar, kitaplarla ilgili estetik beklentilerini şu şekilde ifade etmişlerdir: Kâğıt ve baskı kalitesi açısından yüksek standartlara sahip ve çekici olması, görsellere yeterince yer verilmesi, kullanılan şekil, figür veya resimlerin anlatılan konuyla ilişkili olması, yazı stiline ve kullanılan karakter boyutlarının okuyucuyu yormayacak şekilde ve düzenli olarak yerleştirilmesi, kitap boyutunun belirli standartlara sahip olması. Kitaplarla ilgili diğer bir beklenti de kitapların dilinin anlaşılır, okuyucu seviyesine uygun ve gerektiğinde konuya özgü jargonlara gerekli açıklamaları getirebilmesidir. Ayrıca kitapların imla ve tercüme hatalarından arındırılmış, konu bütünlüğünü sağlamış olması beklenmektedir. Bunun yanında, kitapların fiyatlarının çok pahalı olmaması ve öğrencilerin ekonomik durumlarına ve kitap baskı kalitesine uygun olması istenmektedir. Kitaplardan beklenen bir diğer özellik ise, kitapların okuyucuyu araştırmaya, sorgulamaya ve eleştirel düşünmeye sevk etmesi, konuların merak uyandırıcı ve okuyucuyu metine bağlayan bir yapıda olması, direkt bilgileri okuyuculara empoze etme yerine, okuyucunun kendi fikirlerini tartışma ortamına getirebileceği bir tarzda yazılmasıdır.

Ayrıca kitapların ve bölümlerin sadece batılı kaynaklardan beslenen bir yapıda olmaması, yerel ve bölgesel konuları da içermesi, ülkedeki akademik ve bilimsel çalışmalarını barındırması ve aynı adla aynı yayınevinde veya farklı yayınevlerinde basılan kitapların birbirinin kopyası gibi olması yerine kendi tarz ve sunum biçimine sahip olması beklenmektedir. Kitaplarla ilgili dile getirilen bir başka beklenti ise, kitapların teorik bilgi kadar pratik bilgiyi de barındırması gerektiğidir. Katılımcılar, kitapların teori ile pratik bilgiyi harmanlayan bir yapıda olması gerektiğini belirterek, böylece kitapların, okuyucuların daha çok eksikliğini hissettikleri uygulama bilgisini kazandırmada daha başarılı olacağını düşünmektedirler.

4. Tartışma

Ders kitapları, diğer birçok üründe görüldüğü gibi, farklı kalite ve fiyatlara sahiptir. Fiyatlar, yazılış amacına, basım kalitesine, dağıtım hızı ve zorluk düzeyine göre farklılaşmaktadır (Heyneman, 2006). Yükseköğretimin yüksek düzeydeki ayrımcı ve yarışmacı piyasasında büyük ölçekli ve parlak görünümlü çok sayıda kitap bulunmaktadır (Richardson, 2004). Yükseköğretimde kullanılan kaynak kitaplar ya da ders kitaplarının içerik ve kalite yönünden son dönemlelerde fazlaca eleştiri aldığı söylenebilir. Eleştiri konularının başında da bu kitapların kimler tarafından yazıldığı, yazarların alanlarındaki yeterlilikleri ve yayınlanan kitapların ne tür ölçütler göz önünde bulundurularak hazırlandığı gelmektedir. Ayrıca ders kitaplarının doğası, içeriği, tarzı ve sunumu giderek bu alandaki tartışmaların odak noktasını oluşturmuştur (Richardson, 2004). Ders kitapları doğaları gereği, bir meydan okuma ya da zorlukları aşmaya dönük bir tarzın ötesinde otoriter ve öğrencilerin öğrenmeleri gerektiği düşünülen bilgileri içerir (Richardson, 2004).

Kiewra ve Gubbels'in (1997) eğitim psikolojisi ders kitapları bağlamında söyledikleri (aktaran Ormrod, 2006) uyarlanacak olursa, ders kitapları temelde şu ilkelere dayalı olarak yazılmış olmalıdır; a) alana ilişkin açık bir modeli yansıtmaya, b) okuyucu açısından etkili bilişsel süreçleri kolaylaştırma, c) kuram ve uygulamayı bütünleştirme, d) öğrenme-öğretim becerilerini uygulama olanakları sunma. Bir anlamda kitapların, kuramsal-bilimsel ve akademik ölçütler açısından ve içeriğe ilişkin olarak taşıması gereken nitelikleri ifade eden bu ilkelerin; çalışmaya katılanlar açısından da kitaplara ilişkin beklentileri ve eksiklik görülen alanları ifade ettiği söylenebilir. Örneğin, kuram ve uygulamayı bütünleştirme ilkesi, katılımcıların kitaplardaki eksiklikler konusunda en çok üzerinde durduğu konulardan biridir. Bir katılımcıya göre kitaplar: "Teorik olduğu kadar uygulamaya da dönük olmalı, günlük hayatla ilişkili olmalı, bilgiler kullanılabilirliği" (Katılımcı 4). Diğer bir katılımcı "...daha önemlisi pratikle bağdaşmayan yavan teorik bilgilerden oluşmamalıdır" (Katılımcı 6), derken, bir diğer katılımcı ise "Öğretmen adayının öğretmenlik yaparken ihtiyaç duyacağı bilgiler içermeli ve ileride bir problemle karşılaştığı zaman onun ufkunu açacak uygulamaya dayalı öneriler içermeli" (Katılımcı 9) şeklinde görüş belirtmiştir.

Ders kitabı yazmak sıklıkla, tatsız, sıkıcı ve angarya bir iş olarak görülmeyle birlikte ders kitapları çok sayıda öğrencinin faydalanabilmesi için önemlidir ve başarılı yazarlar için de finansal ödül niteliğindedir. Ders kitaplarında kapsamlılık ve bilgilendiriciliğin yanında bir alana özgü çekiciliği aktarabilmek de temel zorluktur (www.timeshighereducation.co.uk).

İncelenen kitapların kuramsal ve bilimsel açıdan önemli eksiklikler taşıdığına ilişkin görüşler söz konusudur. Kuramsal açıdan güncellik, bütünsellik, farklı bakış açılarını yansıtmaya, kavram bütünlüğü gibi özellikler kitaplara ilişkin beklentiler olarak ifade edilmiştir. Bu durum kitapların kuramsal açıdan zayıf oluşlarını ve alana katkı sağlamada yeterli olmadıkları yargısını güçlendirmektedir. Wright (1995) sosyoloji ders kitapları bağlamında benzer bir durumu saptamıştır. Geçmişte yüksek kalitedeki sosyolojiye giriş kitapları alana ve sosyolojik düşünceye yüksek düzeyde katkı sağlarken artık ders kitapları alana herhangi bir katkı sağlamamaktadır. Aynı zamanda geçmişteki yazarların aksine günümüzdeki ders kitabı yazarları alandaki bütün akademisyenleri değil sadece

öğrencileri hedefliyor görünmektedir. Sosyal bilimler alanındaki bilgi birikiminin aşırı düzeyde artması yazarların hem alanın temel bilgilerini özetlemelerini hem de alana katkı sağlamalarını zorlaştırmıştır. Bu çalışma bağlamında incelenen kitaplarda da bilimsel ve kuramsal anlamda alanı kapsama açısından eksiklikler söz konusudur ve katılımcılar bu yöndeki beklentilerini dile getirmiştir. Kitapların YÖK içeriğine uygunluğu ve daha geniş açıdan bilimsel alanı yansıtması iki farklı yönelimi ifade eder görünmektedir.

İncelenen kitapların büyük bir kısmının YÖK tarafından belirlenen içeriklere uygunluğu tespit edilmiştir. Ancak, bir katılımcının ifade ettiği üzere, “her ne kadar kitapların içeriği ve kapsamı daha önceden belirlenmiş olsa da, her yazar kendi uzmanlık alanına göre bölümü organize etme yoluna gidebilmektedir”(Katılımcı 12)”. Diğer taraftan başka bir katılımcı kitaplarda gördüğü en büyük eksikliklerden birisini “evrensel bilimsel kapsamdan çok YÖK içeriğinin dikkate alınması” biçiminde ifade etmiştir (Katılımcı 1). Bu durum, kitapların/bölümlerin YÖK içeriğine uygunluğu ile ilgili bulguların farklı katılımcılar tarafından nasıl farklı ele alındığını göstermektedir. Ayrıca, bu bulgular dikkate alındığında, kitap/bölüm yazarlarının alana hâkimiyeti ile ilgili katılımcılar tarafından ifade edilen eksiklik ve bu yöndeki beklentileri de haklı çıkardığı söylenebilir. Seguin’in (1989) vurguladığı üzere ders kitabı yazımı yetkin, deneyimli ve eğitim programları ve yayın sorumlularıyla yakın işbirliği içinde çalışabilecek akademisyenlerin varlığını gerektirmektedir. Ancak özellikle bazı ülkelerde bu nitelikte kişi sayısı oldukça azdır. Türkiye örneğinde bu niteliklere sahip akademisyenlerin sayısının az olduğunu söylemek çok doğru olmayacaktır. Bununla birlikte incelenen ders kitapları bağlamında nitelikli akademisyenlerin uzman oldukları alanlarda ders kitabı ya da kitap bölümü yazmak için bir araya gelmeleri sürecinde çeşitli sorunlar olduğu da göz ardı edilemez. Bulgulara göre alanında uzman olmayan çok sayıda akademisyen farklı kaygularla zayıf editörlük uygulamaları ile kitap bölümleri yazmaktadır. Oysa editörlük sözcüğünün etimolojik kökeninin de (Fransızca *éditer* ya da Latince *editus*) atf yaptığı üzere yayının denetlenmesi, metnin revizyonu söz konusudur. Metinlerde bütünlüğü, dil birliğini ve bilimsel-akademik niteliklerin sağlanması konularında güçlü bir editörlüğün bulunduğunu söylemek güçtür. Katılımcılar da bu durumu ağırlıklı vurgulamıştır. Bu bağlamda bir katılımcı görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “birçok konu iç içe girmiş durumda. Bunun nedeni editöryal sistemin iyi çalışmamasıdır.” (Katılımcı 10). Diğer bir katılımcı ise “kitaplar çok yazarlı ise farklı bölümler arasında bağ kuramama, bilgi örtüşmemesi ya da bilgi zıtlıkları olabiliyor” (Katılımcı 9) şeklinde fikir belirtmiştir.

Ders kitapları, öğretme öğrenme süreci açısından anlamlı bir gelişim çizgisi doğrultusunda yapılandırılmalıdır. Bölümler ve üniteler arasında bu anlamda bir yapılanma ve bütünlük olmalıdır. Öğrenmeye yönelik içerik, bilgilendirme, yorumlar, uygulamaya dönük kısımlar, özetler ve değerlendirmeler anlamlı bir dizilim sergilemelidir. Yeni bilgi ve öğrenmelere yönelme söz konusu olmalıdır. Bu bağlamda bir ders kitabı genel hatlarıyla şu kısımlardan oluşmalıdır; a) içindekiler ve özet; b) açıkça yazılmış kapsamlı bir giriş; c) ana metin; d) kısa sonuç-özetler, bibliyografya, indeks (Seguin, 1989). Çalışma kapsamında incelenen kitaplarda önemli eksiklikler saptanmış ve katılımcılar da bu doğrultuda “Ayrıca kitaplar kâğıt kalitesi, okunabilirlik, görsel materyal gibi konularda büyük eksikliklere sahip (Katılımcı 5)”, “Kalitesiz kâğıt ve baskı kullanılmıştır. Aynı zamanda açık uçlu sorulara, dizin bölümüne, özetlere, ileri okumalar listesine ve görsel materyallere yer verilmemiştir (Katılımcı 1)” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Kitapların

tamamına yakınında yazarların alanlarına ilişkin bilgileri de kapsayan bir özgeçmişin bulunmadığı, yine kitapların tamamına yakınında yazarların iletişim bilgilerinin olmadığı ve sadece bir kitap dışında hiçbirinde dizin/indeks bulunmadığı belirlenmiştir. Kitaplardaki bu eksiklik, okuyucular ile yazarlar arasında bir iletişim kopukluğuna sebep olmasının yanında, kitapların amaçlarına hizmet etmesinin önünde de en büyük engel olarak durmaktadır. Bu tarz bir iletişim kopukluğu, gerek akademisyenlerin kitaplardan faydalanırken yazarlarla irtibata geçmesi gereken konularda (referans, izin, anlaşılmanan noktalarda ek bilgi), gerek derste kitabı kullanan öğretim elemanlarının ve dersi alan öğrencilerin konularla ilgili yazarla irtibata geçmesi gereken durumlarda problemlere neden olabilir.

Wright'ın (1995) saptadığı üzere yükseköğretime yeni başlayanların okuma ve anlama becerilerindeki olumsuzlukların ders kitaplarının entelektüel kalitesini olumsuz etkilemesi söz konusudur. Ders kitapları artık temel anlaşılabilirlik düzeyinde yazılmak durumundadır. Ancak metinlerde kullanılan dil kitapların bilimsel ve kuramsal niteliklerinin okuyucuya yansıtılmasında önemli bir etkidir. Bilimsel ve akademik dilin kullanılması ve aynı zamanda hedef kitle niteliğindeki öğrenciler açısından anlaşılır olmanın da göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bu bağlamda bir katılımcı “Ders kitabı içeriğinin zengin ve anlatımının açık-net olmasını beklemekteyim” (Katılımcı 7) şeklinde görüş belirtirken, diğer bazı katılımcılar da “Dil açık anlaşılır ve öğrenci seviyesine uygun olmalı” (Katılımcı 2), “Okunabilirlik, anlaşılabilirlik, anlatılanları çağrıştırmacı ve hatırlatıcı resim ve kısa özet bilimsellik, araştırma sürecine uyma ve etik hassasiyete dikkat edilmeli” (Katılımcı 11) gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Searle, Mertaugh, Real and Cohen (1988) Çin'deki üniversite ders kitaplarına ilişkin araştırma bulgularına göre, ders kitapları 1970'li yıllarda yazılmış ve bu nedenle alandaki gelişmelere cevap veremeyecek niteliktedir. Kitapların büyük kısmı, teksir makinesi ile çoğaltılmıştır, edit edilmemiş kitaplardır, küçük ölçekteki sayfalara ve gazete kâğıdı kalitesindeki kâğıtlara basılmışlardır, az sayıda şekil ve grafik içermektedir. Oysa kitaplar açısından basım kalitesi oldukça önemli bir boyuttur. Burada kitabın, görsel, grafik, maddi yapısı gibi tarzına ilişkin bir özellikler seti söz konusu edilebilir. Kitabın fiziksel desenlenmesi, okunaklılık, okuma-anlama süreci, görsel algı ve anımsama gibi olguları gözötmelidir. Bu bağlamda editörlük süreci çok sayıda hassas ve incelikli özel yöntemi kapsamaktadır. Ders kitabının biçimini belirlemek üzere şu ölçütlere bakılabilir (Seguin, 1989); a) Kitabın fiziksel boyutları (kapak, öğrenme rehberi, alıştırmacı kitabı bir bütün halinde bulunması), b) Kitabın formatı ya da ölçüleri (öğrencilerin kolayca taşıyabileceği boyutta olması), c) Basım durumu, okumayı kolaylaştırması, d) Görsellerin, tablo ve şekillerin metne oranı ve yerleştirilme durumları, e) Kullanılan kâğıdın kalitesi

Wright'ın (1995) da belirttiği üzere basım alanındaki yeni eğilimler ders kitaplarının dönüşmesine yol açmıştır. Renkli fotoğrafların, tabloların, şekillerin, metin kutucuklarının kullanılması, bilgisayar kullanımına dönük eklerin verilmesi vb. gelişmeler kitapların çehresini değiştirirken ücretlerinin de artmasına neden olmuştur. Aynı zamanda kitapların yenilenmesi süresi de kısalmıştır. 1950 ve 60'lı yıllarda her 5-8 yılda yenilenen kitaplar artık her üç yılda bir yenilenmektedir. Bu ölçütler açısından çalışma kapsamında ele alınan kitaplarda önemli eksiklikler saptanmıştır. Genel olarak ifade edilecek olursa, kitaplar estetik açıdan önemli eksiklikler taşımaktadır. Katılımcılar da

bu doğrultuda görüş bildirmiştir. Kitapların kalitesiz kâğıtlara estetik kaygı gözetmeyen tasarımlarla basıldığı, görsel unsurların bazı kitaplarda hiç kullanılmadığı, bazılarında da metinle alakasız görsellerin kullanılabilirdiği gibi eksiklikler ifade edilmiştir.

Graham (1988), modern sosyoloji giriş ders kitaplarının vasat bir kalite düzeyinde olduğunu, yer yer intihal derecesine varacak düzeyde alıntılama yapıldığını ifade etmektedir (Akt. Wright, 1995). Seifert de (2008) eğitim psikolojisi alanındaki ders kitaplarını incelediği araştırmasında kitaplar arasında ciddi benzerlikler ve az sayıda farklılık olduğunu bulgulamıştır. Piyasadaki rekabet, kitapların birbirine benzemesine yol açmıştır. Üç temel benzerlik alanı şunlardır; Kapsamı belirleyen genel başlıklar, kitap içeriğinin örgütlenişine ilişkin şema, görsel çekicilik (Ormrod, 2006). Bulgular bağlamında söylenecek olursa, görsel çekicilik dışında incelenen kitaplar birbirinin benzeri ve tekrarı gibi görünmektedir. Bu konuda bir görüşmeci, “aynı adla basılan diğer kitaplarla ve kitabın önceki baskılarıyla karşılaştırıldığında, herhangi bir özgünlükten bahsetmek mümkün değil.” (Katılımcı 5) şeklinde görüş belirtirken, diğer bir görüşmeciye göre ise “Genellikle kitapların içeriği daha çok yazarların uzmanlık alanlarına göre ya da editörlerin belirlediği konuya göre belirlenmektedir. Bu da kitaplarda tekdüzeliği, birbirine benzemeyi ve tekrara düşmeyi beraberinde getirmektedir” (Katılımcı 12). Kitaplara ilişkin eksiklikler ve beklentilerin karşılanamamasında yayınevlerinin yayın politikalarının önemli etkisi olduğu söylenebilir. Bourdieu ve Passeran’ın (1970), sembolik ve finansal kapital arayışında olan firmalar arasında yaptıkları ayırım doğrultusunda ifade edilecek olursa bazı firmalar hızlı ciro ve modası geçme arayışında finansal kapitale gereksinim duyarlar, sembolik kapitali önceleyen firmalar için ise hızlı kâr elde etme birincil öncelik değildir, yeni-deneysel içerikle alana katkı sağlama, uzun vadede iyi tanınma ve eğitimciler için bir anlam taşıma onlar için daha önemlidir (aktaran Heyneman, 2006). Bu konuda bir görüşmeci “Son yıllarda özellikle editörlü kitapların artması gayenin bilimsellikten son derece uzaklaşıldığını göstermektedir. Önemli olan kitabın satmasıdır. Bundan dolayı farklı üniversitelerden oluşan yazar listesi karşımıza çıkmaktadır. Önemli olan daha geniş alana kitabın tanıtımının yapılmasıdır. (Katılımcı 13)” şeklinde görüş belirtmiştir. Yükseköğretim için ders kitapları üreten yayınevleri örneğin Britanya ve ABD’de ağırlıklı olarak aile işletmeleridirler (Heyneman, 2006). Eğitim alanında ise Türkiye’de bir kaç yayınevi öne çıkmış görünmektedir. Ancak bu yayın evleri, genelde bir grup akademisyenin öncülüğünde işletilen yayınevleri niteliğindedir. İncelemesi yapılan eğitim bilimleri alanındaki dört derse yönelik kitaplar bağlamında söylenecek olursa, aynı yayınevinden aynı konuda farklı yazarlara ait çok sayıda ders kitabının yayımlandığı, yeni baskıların kayda değer yenilikler içermediği ve önceki baskılardaki eksikliklerin aynen devam ettiği gözlenmektedir. Bu durum söz konusu yayınevlerinin akademik kaygılardan çok maddi beklentileri ön planda tuttıkları algısı oluşturmaktadır.

5. Sonuç

2009-2014 yılları arasında basılan Eğitim Bilimine Giriş, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi ve Öğretim İlke Yöntemleri derslerine ait kitapların incelenmesi ve akademisyen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre; genelde YÖK içeriklerine uygun hazırlandığı tespit edilen bu kitaplarda, alanında uzman olmayan yazarlar bölüm ya-

zarlığı yapabilmektedir. Birçok kitapta yazarlara ait özgeçmiş ve iletişim bilgileri yer almamaktadır, bu bilgilerin yer aldığı kitaplarda ise bu gerekli güncellemelerin yeni baskılarda yapılmamaktadır. Araştırmaya katılan akademisyenlerin görüşleri de, kitaplarda önemli eksiklikler olduğu yönündedir.

Akademisyenlerin görüşleri incelendiğinde; kitaplarda görülen eksiklikler şu şekilde özetlenebilir; kitaplarda teori ve pratik bütünlüğünün sağlanamadığı düşünülmektedir, kitaplar, sadece batılı kaynaklardan derlenmiş metinler niteliğindedir, özellikle editörlü kitaplarda bölümler arası kopukluk söz konusudur ve kavram birliği yoktur. Aynı zamanda, alanında uzman olmayan yazarların varlığı kitapların özgünlüğü ve kalitesine zarar vermektedir. YÖK kapsamına uygun yazma çabası kitapların bilimselliğini olumsuz etkilemektedir. Kitaplarda kullanılan dilde ve anlatımda önemli sorunlar ve ciddi tercüme hataları söz konusudur. Kitaplar, akademik ve bilimsel kaygılardan çok, yayın sayısını artırma ve ekonomik kaygılarla yazılmaktadır. Bu durum, kitaplardaki söz konusu sorunların temel kaynağı niteliğindedir. Bunlara ek olarak, baskı kalitesindeki düşüklük, görsel çekiciliğin olmaması ya da özensiz ve ilgisiz görsel materyal kullanımı kitapların biçimsel açıdan da önemli eksiklikleri arasında görülmektedir.

Sonuç olarak, genel bir değerlendirme yapıldığında, incelenen kitapların akademik ve bilimsel açıdan önemli nitelik ve estetik sorunlarının bulunduğu, kitapların farklı bakış açıları sunmaktan ve okuyucuyu eleştirel düşünmeye ya da araştırmaya yöneltmekten uzak olduğu söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, eğitim bilimleri alanında yazılmış olan ders kitaplarının farklı açılardan daha kapsamlı ve detaylı incelenmeleri gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bilimsel araştırmalar ve yayın politikaları bağlamında şu öneriler getirilebilir: a) Eğitim bilimleri alanında kitap/bölüm yazımında kitapların bilimsel açıdan daha nitelikli bir hale getirilebilmesi için yazarların doktora veya çalışma alanları doğrultusunda kitap ya da bölüm yazmalarının özendirilmesi, b) Kitapların yazılması ve basılması sürecinde hakemli dergilerde olduğu gibi bir hakemlik sürecinin oluşturulması, c) Yayınevlerinin bünyelerinde oluşturacakları uzman kadronun, yazarlara görsel materyal hazırlanması, seçimi ve kullanımında gerekli desteği sağlaması, d) Akademisyenlerin özellikle derslerinde kullanacakları kitapların seçiminde bilimsel, akademik ve estetik ölçütlere daha çok özen göstermeleri, e) YÖK içeriklerinin akademik ve bilimsel anlamda alanyazını yansıtabilecek şekilde esnekleştirilmesi ve bir çerçeve plan önerisine dönüştürülmesi, f) Kitapların yazımında güncel alanyazının yansıtılması, disiplinler arası bir yaklaşımla konuların çok boyutlu bir biçimde ele alınması, g) Kitaplarda okuyucu açısından kullanım ve işlevselliğini arttıracak dizin, yazar özgeçmişi, yazar iletişim bilgileri, özet, analiz, sentez ve uygulamaya yönelik sorular, ileri okumalar listesi gibi bölümlerin standart olarak bulundurulması, h) Kitapların yazımında sadece batılı kaynaklarla sınırlı kalınmaması, farklı bilgi geleneklerinin yansıtılması.

6. Kaynakça

- Amiryousefia, M.; Ketabib, S. (2011). Anti-textbook arguments revisited: a case study from Iran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 215-220, Doi:10.1016/J.Sbspro.2011.03.076.
- Amiryousefia, M.; Zareib, G.R. (2011). Are MI and Motivation Catered for in EAP Textbooks?, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 30, 573 - 577.

- Coşkun, R. (2011). “Yönetim-Organizasyon” ders kitaplarında biçim ve ideoloji. Eskişehir Osman-gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 4 (1), 239-258.
- Fadulto, V. R. (2008). A content analysis of contemporary college algebra textbooks: Applications of visualization strategies. Unpublished Doctoral Thesis.
- Harwood, N. (2005). What do we want EAP teaching materials for?. Journal of English for Academic Purposes, 4, 149–161.
- Heyneman, S.P. (2006). “The Role of Textbooks in a Modern System of Education.” In Bralavsky, Cecilia, ed. Textbooks and the quality learning for all: Some lessons learned from international experience. Geneva: International Bureau of Education, 2006. 31-93.
- Kiewra, K. A., & Gubbels, P. S. (1997). Are educational psychology courses educationally and psycho-logically sound? What textbooks and teachers say. Educational Psychology Review, 9, 121–149.
- Okamoto, K. (2013). Making higher education more affordable, One course reading at a time: Academic libraries as key advocates for open access textbooks and educational resources. Public Services Quarterly, 9(4), 267-283, Doi: 10.1080/15228959.2013.842397.
- Orrrod, J.E. (2006). Commentary: Similarities and differences among educational psychology textbooks: An author’s perspective. Teaching Educational Psychology, Vol. 1(3), 1-4.
- Prtridges,L., Jimes, C., Middleton-Detzner, C., Julie Walling, J. & Weiss Open, S. (2011). Textbook adoption and use: implications for teachers and learners. Open Learning, 26(1), 1, 39–49.
- Richardson, P.W. (2004). Reading and writing from textbooks in higher education: a case study from Economics. *Studies in Higher Education*, 29 (4), 505-521.
- Searle, B. W., Mertaugh, M., Real, A. & Cohen, P. (1988). Improving the Quality of Textbooks in China. World Bank Discussion Papers 30.
- Seguin, R. (1989). The Elaboration of Schooltextbooks Methodological Guide. Division of Educational Sciences, Contents and Methods of Education, UNESCO.
- Seifert, K. (2008). Purchasing Networks as Clues to Assessing Educational Psychology Textbooks. Teaching Educational Psychology, 3(1), 1-4.
- Wright, R.A. (1995). Was there a “golden past” for the introductory sociology textbook? A citation analysis of leading journals. The American Sociologist, 26(4), 41-48.
- Online Etymology Dictionary
http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=editing&searchmode=none
erişim tarihi, 05.01.2015.
- A textbook case for writing one (<http://www.timeshighereducation.co.uk/news/a-textbook-case-for-writing-one/310670.article>)(5.10.2007)(01.09.201), erişim tarihi, 05.01.2015.

Extended Abstract

This study aims to examine the books, entitled Teaching Principals and Methods, Introduction to Educational Sciences, Turkish Educational System and School Management, and Classroom Management, published between 2009-2014 to be used in the faculties of education as a source or textbook and evaluate the views of academics on these books.

The study was designed as a qualitative research. In this context, the first part of this study examines books in the lights of following criteria:

The publishing companies of the books, the number of books published under the same title by the same publishing company

The number of authors/editors of the books and their academic titles

If the biographies and the contact information of the authors/editors included in the book/ chapter: If it is included, were they updated regularly.

If the contents of the books overlap with the subject areas proposed by the Council of Higher Education (YÖK)

At this stage, 111 books were considered and the data was collected through reviewing books. 40 of the 111 books (10 from each book type) were randomly selected and examined in detail based on the pre-determined criteria.

Based on the literature review and document analysis, a semi-structured interview form was created. In the second stage, the views of 13 faculty members at the department of educational sciences from 8 different universities (Recep Tayyip Erdogan University, Gazi University, Osmangazi University, Usak University, Yüzüncü Yıl University, Kırıkkale University, Harran University, and Ataturk University) were received. The data was analyzed through descriptive analysis. The data received from interviews were separately coded by the four researchers of this study, with 85% consensus rate higher than the one (70%) Miles and Huberman (1994) suggested.

Findings show that some of the authors are from different disciplines or academic background not related to the subject area of the chapters they have written. Academic titles of the authors have not updated in new editions and most of the books-chapters have not the biographies and communication information of the authors. However another finding indicates that the books were written based on the content of the Council of Higher Education (YÖK). Academics who participate to the study think that the books have many problems in the sense of academic and aesthetic standards. According to academics important problems with the books can be formulated as followings; the books seem like simply collected works based only Western sources. Especially in the editorial books there is disconnection between chapters and there is not integrity regarding the main concepts. Authors are from different academic background not related to the subject area of the chapters or books negatively affect the originality of the texts. The efforts of writing based on the content of the Council of Higher Education (YÖK) violate the scientific and academic character of the books. Language of the books is often not clear and has many translation mistakes. The authors' motivation in writing is mostly influenced by economic and career concerns rather than academic and scientific concerns. Publishing quality of the

books generally insufficient and must be improved. With visual elements the books' quality and attractiveness must be increased. The books must be written to give different viewpoints and to lead the readers to critically think.

As a result regarding the criteria concerned in the study we can say that the books have important deficiencies in the sense of scientific and academic standards. Findings have encouraged more detailed studies that try to analyse these books in terms of academic and ethical aspects. Findings also suggest that books/chapters written for educational purposes should go through a peer-review mechanism similar to journal articles to assure some level of both academic and publication quality.